

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2024. május 6.

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA

2024. május 6. 9:00

I. SZÖVEGÉRTÉSI-NYELVI FELADATSOR ÉS IRODALMI FELADATLAP

Időtartam: 90 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

OKTATÁSI HIVATAL

Név: osztály:.....

Fontos tudnivalók

90 perc áll rendelkezésére ahhoz, hogy megoldja a **szövegértési-nyelvi feladatsort** (40 pont) és kitöltse az **irodalmi feladatlapot** (20 pont).

Ügyeljen arra, hogy idejét arányosan ossza meg a szövegértés és az irodalmi feladatlap között (például 60 perc – 30 perc)!

Olvassa el figyelmesen a szöveget, majd a kérdéseket, feladatokat!

A szövegértés során ügyeljen arra, hogy válaszát/válaszait a szöveg egészéből vagy a kijelölt bekezdésekből kell megadnia.

Válaszait gondos mérlegelés után írja le! Egyértelműen és szabatosan fogalmazzon!

Ha a megoldott feladatokban javítani akar, akkor a javítani kívánt szót (szavakat) húzza át, a helyesnek vélt szót (szavakat) pedig írja le újra! Egy-egy szám, betűjel beírásakor különösen ügyeljen arra, hogy jelölése/írása egyértelmű legyen.

Ügyeljen a helyesírásra! Ha bizonytalan, használjon helyesírási szótárt!

Az I. feladatlap megoldásához szöveggyűjtemény nem használható.

Eredményes munkát kívánunk!

Szövegértési-nyelvi feladatlap

Olvassa el figyelmesen az alábbi szöveget, majd válaszoljon a kérdésekre! Egyes feladatok végén zárójelben közöljük, hogy mely szövegrészlet(ek) alapján kell válaszát megadnia.

Leczo Bence: *Tekercsek, kódexek, átkok – történetek a könyvek születéséről*

1. A könyv általában a bölcsesség és az isteni tudás szimbóluma, kinyilvánított vagy ki nem nyilvánított voltára a könyv becsukott, illetve kinyitott állapota utal az ábrázolásokon. Egyiptomban a *Halottak könyvét* a halott mellé helyezték a sírba, hogy igazolja őt a túlvilágon. A könyv eredetileg – vagyis még írástekercsként – hatalmi szimbólum volt, amit az uralkodó tartott a kezében saját törvényeinek jelképeként.

A Könyvek könyve, vagyis a *Biblia* nevét közvetetten Büblósz városáról kapta. A biblion ógörögül könyvtekercset jelent, és az egyiptomi papiruszjelentésű biblosz szóból származik, ami pedig Büblószról kapta a nevét. [...] A kötet fedelén az alfa és az ómega, a kezdet és a vég betűje látható. Ez a könyv az isteni tudás szimbóluma. Leggyakrabban az evangélistákat ábrázolják könyvekkel. Az ikonográfiában¹ az *Ószövetség* iratekercsként, míg az *Újszövetség* könyvként jelenik meg.

A muszlimok hite szerint a *Korán* Allah része, és korábban keletkezett, mint a világ. A *Biblia*, a *Korán* vagy a kínai *Si-king* mindegyike könyvgyűjtemény, amik fára, kő- és agyagtáblákra, viaszlapokra, papirusztekercsekre készültek vagy szájhagyomány útján maradtak fenn. Ilyenkor maga a tudó a könyv, a hordozó.

2. Ha könyvre gondolunk, azonnal a nyomtatás jut eszünkbe. De míg Gutenberg találmánya után valóban ezt jelenti a könyv, addig a középkorban a kódexek, az ókorban pedig a tekercsek látták el ugyanezt a funkciót. Az alexandriai könyvtárban vagy hétszázezer tekercset őriztek, de a jelenlegi becslések szerint is egy időben félmillió művet tároltak itt – ez az akkoriban létező összes könyv harminc és hetven százaléka között lehetett. Több mint száz tudós dolgozott itt, hogy kutassanak, fordítsanak, másoljanak.

3. Nem a görögöknél indult azonban a műveltség: a babiloniak agyagtáblát használtak hordozóként. Ennél már csak a falfeliratok régebbiek. Az írás megjelenése végtelenül gyakorlatias: ha egy ember meghal, minden megszerzett tudása a sírba száll, és lehetetlenség reprodukálni azt, csak a csalóka emlékezetben bízhatunk. Az írás kezdetben fix helyekre – kőre, fára, falra – készült, csak később lett igény arra, hogy mobilis legyen, így lett a fa vagy agyagtábla hordozóvá, könyvvé. Ezeket aztán gyűrűkkel kapcsolták egymásba, ami ugyan mobilisabb volt, mint egy falra rótt szöveg, de még mindig súlyosak voltak – egyes történetek szerint a kínai vándorfilozófus, Mo Ti háromszekérnyi bambuszköteggönyvvel utazgatott.

Babilonban és Asszíriában az agyagtábla-irodalom hatalmas termeket töltött meg, miközben klasszikus könyvként jóval kisebb helyen is elférnének. A merev felületre való írás egyrészt nehezíti a hibák javítását, de egyébként magát az írást is energiaigényesebb feladattá teszi.

Így a papirusz, a pergamen és a papír megkönnyítette az írást, és a hordozhatóságot is: sőt, az anyag definiálta a formát is. A papiruszt nem lehetett hajtogatni, mert megtörik, cserébe jól hajlítható, ezzel meg is született a tekercs. Ez a könnyebbség járulhatott hozzá, hogy terjedelmesebb művek is fennmaradtak, például Homérosz eposzai.

¹ ikonográfia: képi ábrázolás

4. A pergament – amely kezelt állatbőr – már lehetett hajtogatni, és a másik oldalára is lehetett írni, ami a papirusznál a rostozat miatt nehézkes: nagyobb terjedelmű művek így kisebb helyet foglaltak, mint korábban. És bár a pergamen jobb volt, mint a papirusz, egy *Biblia* lemásolásához egy komplett juhnyáj bőrére volt szükség. Egyre csak gyarapodott a leírandó tartalom, így a papír megjelenése – több más kritérium teljesülésével – nemcsak a könyvek nagy számú születését tette lehetővé, hanem azt is elérte, hogy a műveltség ne csak egy kisebbség privilégiumai közé tartozzon.

5. A pergamen megjelenése mellett az ókori Rómában elkezdtek összefűzni és falapokkal lezárni az oldalakat, ezzel pedig megszületett a könyv formátuma. Míg a papirusztekercsek tartásához olvasás közben két kézre volt szükség, addig a kódexet csak letámasztották, és jegyzetelni is lehetett böngészés közben. A kereszténység elterjedése pedig a kódex dominanciáját hozta magával, és a Kr. u. 6. századra teljesen felváltotta a tekercset. A könyv mellett a másik forradalmi újítás a könyvnyomtatás volt, amit Johannes Gutenberg találmányához kötünk, viszont ennek is voltak előzményei.

6. Az első, keletkezési dátummal ellátott nyomtatott könyvet például nem Németországban, hanem Kínában kell keresni az első évezredben, ez volt a *Gyémánt szútra* 868 körül. A technika faragott fakockák felhasználásából állt. A *Gyémánt szútra* megtalálóját egy taoista szerzetes volt 1900-ban, aki felfedezett egy, a 11. század óta lezárt üreget. Az első európai, aki láthatta az ott őrzött dokumentumokat, a magyar Sir Stein Aurél volt. [...]

Az iratok között ott volt a *Gyémánt szútra* is. Az általa felfedezett csaknem félezer barlang a világ legnagyobb szabadtéri galériája, több mint negyvenötezer négyzetméternyi, élénk színű freskóval, amiket a sivatagi szél remekül megőrzött. Érdekes adalék, hogy ekkoriban a brit indiai kormányzat szolgálatában állott Stein Aurél, így a megtalált tárgyak a British Museum gyűjteményét gyarapították. Rövid budapesti látogatásaikor előadásokat is tartott, 1895-től az MTA tagja volt. Végrendeleltében nyomtatott könyveit, kézíratai egy részét és hétezer fényképgyűjteményét az Akadémia könyvtárára hagyta.

7. Mindeközben Európában másológyműhelyek működtek. Itt másolták, díszítették az egyházi és világi köteteket. Úgy kezelték, mint az Istenhez közelítés egy módját. A másolási procedura hosszas volt, és rengeteg munkát igényelt, éppen ezért a másolók – jobb híján – átkokkal igyekeztek védeni a művet. Egy középkorból fennmaradt könyvátok így szól: „Ki e könyvet ellopta vagy kölcsönkérte, de vissza sose adta tulajdonosának, váljék e könyv kezében kigyóvá, mely szétmarcangolja. A benuulás átka sújtson reá és az összes rokonára.” [...]

8. Gutenberg a 15. század közepén találta fel a nyomdagépet, s ezzel megnyílt az út a tömeggyártás és a kereskedelmi célú könyveladások tömegesítése előtt.

A század végére Németországban már kb. háromszáz nyomda működött. A reneszánsz európai elterjedéséhez hozzájárult, hogy viszonylag olcsón váltak elérhetővé a nagy ókori klasszikusok. Azzal, hogy egyszerre sok ember ugyanazt a könyvet olvashatta, politikai és kulturális irányzatok alakulhattak ki, és terjedhettek el addig nem ismert gyorsaságban. A széles körben megismert könyveknek köszönhetően különböző országok tudósai relatíve hamar jutottak hozzá kollégáik munkáihoz, ami segítette a technológiai fejlődést is.

9. Ezekhez a forradalmi változásokhoz kapcsolódik egy újabb paradigmaváltás², aminek a szemtanúi lehetünk. Az még nem mondható meg, hogy a digitalizált szöveg miként alakítja át

² paradigmaváltás: túllépés korábbi tényeken, alapvető változás

a hozzá kötődő viszonyunkat: milyenek lesznek a szerzői jogok, ha egyáltalán lesznek, hogyan befolyásolják az olvasási szokásokat a digitális hordozók egy olyan korban, amikor a könyv nem tűnt el teljesen, de már nem számít elsődleges információhordozónak.

A feladatlap bázisszövege az eredeti forrásszöveg módosításával (rövidítésével, nyelvtani egyszerűsítésével), de az eredeti szöveg integritásának megtartása mellett jött létre.

Az eredeti szöveg forrása: <https://kultura.hu/tekercek-kodexek-atkok-tortenetek-a-konyvek-szuleteserol/>

A teljes cikk a *Magyar Kultúra* 2023/5. számában olvasható.

1. a) A *Tekercsek, kódexek, átkok – történetek a könyvek születéséről* című szöveg műfaja / szövegtípusa ismeretterjesztő szöveg. Melyik stílusrétegbe sorolható ez a műfaj?

1 pont	
--------	--

b) Nevezze meg ezen stílusréteg két jellemzőjét a szöveg alapján!

2 pont	
--------	--

2. Fogalmazza meg a szöveg témáját egy összetett mondatban! (Válasza a szöveg egészére vonatkozzon.)

2 pont	
--------	--

3. Melyik két számozott szövegegységhez kapcsolódhat leginkább az alábbi cím? Írja a szövegegységek számát a cím mellé!

A könyv vallási szimbólum, az Istenhez közelítés módja _____

2 pont	
--------	--

4. Állítsa megjelenésük szerinti időrendbe az alábbi információhordozókat a szöveg alapján! Az 1-es számot a legkorábbi információhordozó kapja!

kódexek _____ agyagtáblák _____ szóbeliség _____ falfeliratok _____

1 pont	
--------	--

5. a) Milyen jelentős változást hozott az írás megjelenése az emberiség történetében? Két eltérő válaszelemet fogalmazzon meg! (3)

- ❖ _____
- ❖ _____

2 pont	
--------	--

b) Különítse el az íráshordozók két csoportját az írás megjelenésének szempontjából a 3. szövegrész alapján! Mindegyikre írjon két-két példát! (3)

1. csoport: _____

Két példa: _____

2 pont	
--------	--

2. csoport: _____

Két példa: _____

2 pont	
--------	--

6. Jellemezze a papiruszt és a pergament a szöveg információi alapján! (3, 4, 5) Töltse ki a táblázatot egy-egy további jellemzővel!

Az információhordozók	előnye	hátránya
papirusz		nem lehet hajtogatni, mert könnyen törik
pergamen	mindkét oldalára lehetett írni	

2 pont	
--------	--

7. a) Hogyan változott meg az olvasás módja, amikor a tekercseket felváltották a könyvek?
Válaszát az alábbi képek és az 5. szövegegység alapján fogalmazza meg!

1 pont

b) Hogyan segítette az olvasási mód megváltozása a tanulást, milyen új lehetőséget nyitott a szövegekben való elmélyülésre? (5)

1 pont

8. A szöveg szerzője több híres könyvtárat is említ írásában. Vesse össze az alexandriai könyvtárat és a Magyar Tudományos Akadémia könyvtárát! (2, 6)

a) Milyen közös jellemzői vannak a két könyvtárnak? Írjon két hasonlóságot a szöveg alapján!

HASONLÓSÁG, KÖZÖS JELLEMZŐ

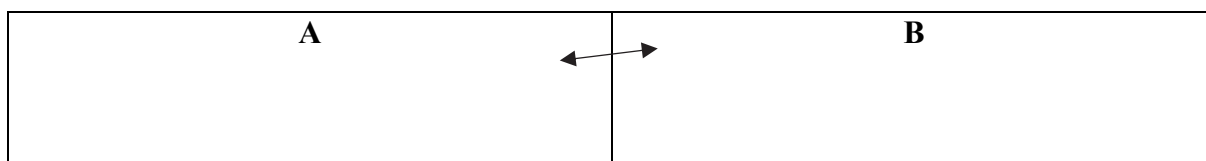
1. _____

2. _____

2 pont

b) Vesse össze a két könyvtár állományát! Írjon egy különbséget a két könyvtár állományáról a szöveg alapján!

ELTÉRÉS, KÜLÖNBSÉG a könyvtári állományban

1 pont	
--------	--

9. A világ első, keletkezési dátummal ellátott nyomtatott könyve a *Gyémánt szútra*. A keresett szavak, szószerkezetek ezzel a művel állnak kapcsolatban. Írjon egy-egy példát az alábbiakra a 6. szövegegység 1-5. sorából!

- ❖ tárgyas szószerkezet: _____
- ❖ határozóragos összetett szó: _____
- ❖ befejezett melléknévi igenév: _____
- ❖ szóelemek: szótó + főnévi igenév képzője: _____
- ❖ írásban jelölt teljes hasonulás: _____

5 pont	
--------	--

10. a) Miért védték a középkori másolók átokkal művüket? Idézzon a 7. szövegegységből két okot!

- ❖ _____
- ❖ _____

2 pont	
--------	--

b) Az a) kérdésre adott válaszát (a két okot) saját szavaival/szinonimákkal is fogalmazza meg!

- ❖ _____
- ❖ _____

2 pont	
--------	--

11. Miért hozott jelentős változást a nyomtatás megjelenése az emberiség történetében? Két eltérő választalemet fogalmazzon meg a szöveg 8. része alapján!

- ❖ _____
- ❖ _____

2 pont	
--------	--

12. Döntse el az olvasott szöveg alapján az alábbi állításokról, hogy igazak-e vagy hamisak! Írja a megfelelő betűjelet az állítás mellé, a táblázat 2. oszlopába! (I = igaz, H = hamis)

a) A fatáblára való írás nehezebb volt, mint a pergamenre írás.	
b) Homérosz eposzai gyűrűkkel összekapcsolt agyagtáblákon maradtak fenn.	
c) A szerzői jogok kérdése körül nem lehet vita napjainkban.	
d) A gutenbergi nyomdagép feltalálása idején kb. háromszáz nyomda működött Németországban.	
e) A <i>Biblia</i> a képi ábrázolásokon irattekercként jelenik meg.	

5 pont	
--------	--

13. Az alábbi képek a szöveg illusztrációi lehetnek. Írjon informatív képalírást hozzájuk a szöveg alapján! (Idézetet is választhat a szövegből.)

1. kép _____

2. kép _____

3. kép _____

3 pont	
--------	--

40 pont	
---------	--

Irodalmi feladatlap

1. Az alábbi idézet Szophoklész *Antigoné* című drámájából való. Az idézetben szereplő istenek közül válasszon kettőt, majd nevezze meg, minek az istenei ők!

Kar: Akárcsak a földre lecsapva a sas,
A szárnya: a pajzsa, mintha fehér
Hó fedne be mindent,
Fegyver rengeteg és
Lófark leng a sok sisakon.

Meg-megállt palotánk felett
– Gyilkos dárdasor áll körben
Szegezve a város hét torkának –
Hogy vérünk habzsolja a csőre,
S bástyáink koszorúját
A szurokfáklyák tüze által
Héphaisztosz foglalja el.
Igy hullámszik a háta körül
Arész vad lármája, amíg
Felgyürkőzik a harcra a sárkány.
Mert a dicsekvő nyelvet Zeusz
Gyűlöli és meglátva, hogy ők
Mint rohanó árvíz közelednek,
És büszkén csörrent az arany,
Ő arra vetette tüzét,
Ki éppen a célnál
Győzelmi dalára fakadni akart már.
[...]
Most már itt az idő
A harcok után hosszú feledésre,
S hogy az istenek szentélyeihez
Éjjeli táncban menjünk mind s Thébaiban a hangos
Dionüszosz legyen úrrá.

(Fordította: Trencsényi-Waldapfel Imre)

Az idézetben szereplő isten neve	Szerepköre, feladatköre

2 pont

2. Nevezze meg, hogy

- a) az alábbi meghatározás mely műfajra illik! Írja a műfaj nevét a meghatározás után!

Kötött versformájú nagyepikai műfaj. Hősei hőszok, akik különleges képességekkel rendelkeznek, isteni erők támogatják őket, és egy közösség életét meghatározó tettet visznek véghez.

A műfaj: _____

- b) melyik magyar író mondhatta volna az alábbi üzenetrészletet!

Eltökéltem, hogy görbe tükröt tartok a világnak. Rövid novelláimban az alkotói közlést a lehetséges minimumra zsugorítom, hogy olvasóim a képzeletük maximumával fejtsék meg feladványszerű üzeneteimet.

Az író teljes neve: _____

2 pont

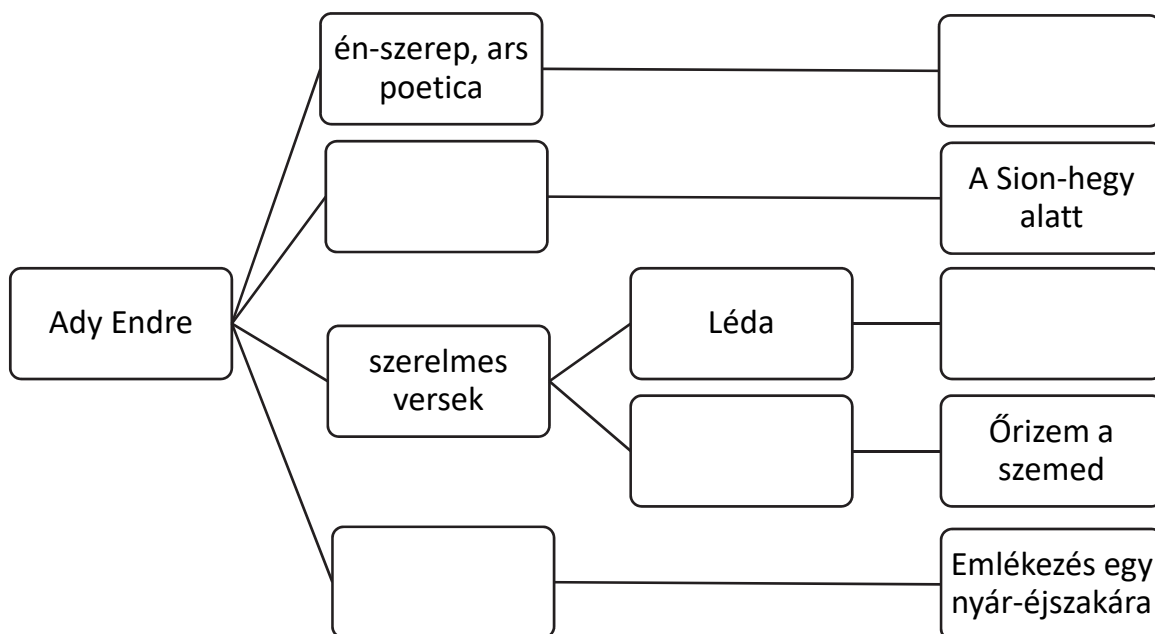
3. Határozza meg, hogy a felsorolt nevek mely irodalmi alkotás szereplői! Az adott irodalmi alkotás címét és műfaját is határozza meg, adja meg a szerző teljes nevét! (Egy helyesen kitöltött sor ér 1 pontot.)

A szereplő neve	A mű címe	A mű szerzője	A műfaj
Szeredás Emerenc			
Bede Anna			
Balga			

3 pont

4. Ady Endréhez kötődő neveket, verscímet, fogalmakat olvashat az alábbiakban. Válassza ki a felsoroltak közül a gondolattérképbe illő válaszlelemeket, s azok sorszámát írja az ábrába! (Minden mezőbe csak egy szám kerülhet.)

1. háborúellenes versek	2. <i>Az Úr érkezése</i>
3. Boncza Berta	4. <i>Kocsi-út az éjszakában</i>
5. látomásszerű tájversek	6. Dénes Zsófia
7. <i>Héja-nász az avaron</i>	8. <i>Góg és Magóg fia vagyok én...</i>
9. istenes versek	10. élet-halál versek

5 pont

5. Az alábbi felsorolásban összekeveredtek a korstílusok, stílusirányzatok jellemzői. Válogassa szét ezeket, majd töltsse ki a táblázatot a minta alapján! Írja a jellemzők betűjelét a megfelelő oszlopba! Minden betűjel csak egy helyre írhat. Ügyeljen arra, hogy a beírt betű egyértelmű, olvasható legyen! (Egy helyesen kitöltött sor ér 1 pontot.)

barokk	E	I
rokokó		
romantika		
impresszionizmus		
naturalizmus		

A) a pillanatnyi hangulat, a benyomás művészete

B) könnyed játékosság és finom, kecses formák

C) egyéniség kultusza, eredetiség

D) a műfajok határai elmosódnak, lirizálódnak

E) Irodalma nagyobb részben vallásos tárgyú, hitéleti, hitvitázó irodalom.

F) témavilágában gyakran a nyers ösztönök, a brutalitás, a szexualitás kerül középpontba

G) kedvelt nyelvi eszközei a névszói (nominális) stílus, a szinesztézia, a hangszimbólika

H) kedvelt műfaja a dal tiszta rímekkel, virágmetaforákkal, miniatűr képekkel

I) Túldíszített, dagályos stílus jellemzi.

J) köznapi jelenségek aprólékos ábrázolása, a rideg tények pusztá bemutatása

4 pont	
--------	--

6. Válassza ki a felsorolt szavak közül a versrészlet hiányzó szavait – a felsorolásban a szavak szótári alakját látja –, majd egészítse ki az adott versrészletet a szavak szövegbe illő nyelvi alakjával!

remény, fél, út, tető, él, teremtő, boldogság, hegy, vár, sors

„valaki jár a fák _____

ki gyűjtja s oltja csillagod

csak az nem fél kit a _____

már végképp magára hagyott

én _____ még reménykedem

ez a megtartó irgalom

a gondviselő félelem

kísért eddigi _____”

4 pont	
--------	--

20 pont	
---------	--

Helyesírás	Hibapontok száma az I. összetevőben	
------------	-------------------------------------	--

	pontszám	
	maximális	elért
Szövegértési-nyelvi feladatsor	40	
Irodalmi feladatlap	20	
Összesen	60	

dátum

javító tanár

	pontszáma egész számra kerekítve	
	elért	programba beírt
Szövegértési-nyelvi feladatsor		
Irodalmi feladatlap		

dátum

dátum

javító tanár

jegyző

Megjegyzések:

1. Ha a vizsgázó a II. írásbeli összetevő megoldását elkezdte, akkor ez a táblázat és az aláírási rész üresen marad!
2. Ha a vizsga az I. összetevő teljesítése közben megszakad, illetve nem folytatódik a II. összetevővel, akkor ez a táblázat és az aláírási rész kitöltendő!

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2024. május 6.

**MAGYAR NYELV
ÉS IRODALOM**

**KÖZÉPSZINTŰ
ÍRÁSBELI VIZSGA**

2024. május 6. 9:00

**II.
MŰÉRTELMEZŐ
SZÖVEGALKOTÁS**

Időtartam: 150 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

OKTATÁSI HIVATAL

Fontos tudnivalók

Az írásbeli vizsga II. feladatlapja választási lehetőséget tartalmaz. Válasszon ki és oldjon meg **egy** feladatot!

Ha munka közben mégis elkezd egy másik feladatot is, az előzőt húzza át!

A kifejtésben vegye figyelembe a feladatban adott szempontokat!

Bátran fogalmazzon meg önálló véleményt, ahol azt kéri a feladat.

Írásait gondosan szerkessze, helyesírását ellenőrizze a szótárból, ha bizonytalan!

A költői-írói helyesírás átvétele saját szövegében nem hiba, ha az idézet szó szerinti és idézőjellel jelölt. Amennyiben az idézet jelöletlen és/vagy tartalmi idézet, akkor ügyeljen arra, hogy *A magyar helyesírás szabályainak 12. kiadása* alapján írja az adott szót!

Ékezethasználata pongyolának minősül, ha az egyezményes ékezetek helyett egyéni jeleket használ. Az egyéni írássajátosságok nem mentesítenek a hosszú és a rövid magánhangzók megkülönböztetésének kötelezettsége alól.

Jegyzeteket, vázlatot készíthet, de ügyeljen arra, hogy azok elváljanak a kész fogalmazástól! A szövegbe is jegyzetelhet.

Ha a megoldott feladatban javítani akar, akkor a javítani kívánt szót (szavakat) húzza át, a helyesnek vélt szót (szavakat) pedig írja le újra!

Fogalmazása **500–800** szó terjedelmű legyen!

A feladatlap megoldására 150 perc áll rendelkezésre.

Eredményes munkát kívánunk!

MŰÉRTELMEZŐ SZÖVEGALKOTÁS: EGY MŰ ÉRTELMEZÉSE

Értelmezze Karinthy Frigyes novelláját! Dolgozatában mutassa be, a narrátor milyen eszközökkel ábrázolja az egyén és a történelem kapcsolatát, a művészi ösztönös (intuitív) és a logikára épülő tudományos megismerés kettősét! Térjen ki a novella szerkezetének és főbb motívumainak jelentésteremtő szerepére! *Megoldása 500–800 szó terjedelmű legyen!*

KARINTHY FRIGYES: AZ OLASZ FAGYLALTOS

I

Tizenhárom évvel ezelőtt volt – világosan emlékszem rá, mert B.-t nagyon szerettem és becsültem is. Az eljövendő magyar muzsika egyik legnagyobb reménysége volt valóban, huszonhat évesen, tele tüzzel és kedéllyel és hittel. Szlávosan túl érzékeny lélek maga is, mint eszményképe a költészetben, Petőfi, akinek verseihez önálló zenekölteményeket írt.

Akkor délután is muzsikáról volt szó. Két héttel előbb mutatták be egy szvitjét¹ – a siker felkorbácsoló hatása alatt elfojtott, régi tervek lángoltak fel benne. Az operáról beszélt, aminek körvonalai abban az időben alakultak ki ködös, hősi szólamokban, a hangokból szőtt lélek húrjain – a készülő nagy operáról, ami már éjjel-nappal ott zengett benne, mióta elhatározta, hogy megírja. Most már hitt benne, hitte, hogy nemcsak az ő életében, de a muzsika történetében is fordulópont lesz ez a munka.

Az Andrássy úton sétáltunk lefelé, észre se vettük, hogy a Ligetbe értünk. Alkonyodott, és a tavaszi égbolt vörhenyes kékje áttüzesedett az ő lelkesedésétől – a felhők mögül szikrázó paripák dobogtak elő, a Zenit² és Nadír³ mint a Szférák zenéjének⁴ Szólama és Ellenszólama megnyílt a fülünknek, s a távoli harangszó annyi volt csak, mint árva timpano⁵ ebben az óriási zenekarban. Hangosan magyarázott, égő szemekkel, kipirultan – csapkodta a karjait, sétatálcájával dirigálta a készülő Nyitányt, ötféle hangszer szólamát dúdolván, énekelve, mennydörögve és furulyázva, egyszerre – az egész ember élt, lobogott, mint egy ég felé törő ária. Elragadtatva néztem és hallgattam. És ekkor egyszerre leeresztette a karjait, és elhallgatott és eltűnődött. Csodálkozva kérdeztem, mi ütött belé – kedvetlenül válaszolt, aztán percekig szótlánul mentünk.

– Magam sem tudom, mi az – mondta –, egyszerre olyan halálosan rosszkedvű lettem.

Abban az időben, az akkoriban feltűnő új, forradalmi tudományok lelkes híve voltam – a szigorúan egzakt lélekelemző módszer⁶ felfedezései erősen foglalkoztattak, magamon és másokon kísérletezve kerestem mindenben a tételek igazolását. Nógatni kezdtem, próbálja meg ellenőrizni a gondolat- és képzettársulás útját, mielőtt a rossz hangulat beállt, hogy megtaláljuk azt a képzetet, a fertőző anyagot, ami kiváltotta, ímmel-ámmal engedelmessé. Kiderült, hogy semmi különös képzete vagy emléke nem volt.

¹ Szvit: a 17. században kialakult hangszeres zenei műfaj

² Zenit: csillagászati kifejezés, tetőpont, az égbolt legmagasabb pontja. Átvitt értelemben valaminek a csúcspontja, tetőpontja

³ Nadír: csillagászati kifejezés, talppont, a zenittel ellentétes pont. A szemlélődő talpa alatti pont. Átvitt értelemben valaminek a mélypontja.

⁴ Szférák zenéje: a) az a képzeletbeli zene, amelyet az égtestek keringésükkel keltenek; b) titkos, csodálatos égi zene. (Magyar értelmező kéziszótár)

⁵ Timpano: üstdob, illetve üstdobszó

⁶ Lélekelemző módszer: utalás Sigmund Freud pszichoanalitikus módszerére

– Ki fogsz nevetni – mondta végre kitorve –, emlékszel arra a talján⁷ fagyaltosra, aki két perccel ezelőtt erre jött az ösvényen, a kocsiját tolva?

– Igen – mondtam elgondolkozva –, még félre is álltunk egy pillanatra, hogy elmehessen mellettünk.

– Nahát – mondta ő fanyar mosollyal –, abban a pillanatban lett ilyen nehéz a szívem. Nem emlékszem az arcára – nem is érdemes, jelentéktelen, érdektelen arc volt. De ahogy elment mellettem, mintha hátulról fejbe ütöttek volna, egyszerre elszállt belőlem minden kedv, ami pillanattal előbb rángatott...

Megrázta magát, végigsimította a homlokát.

– Eh... ostobaság!...

Magyarázni próbáltam neki, hogy véletlen nincsen. Ha ő úgy érzi, hogy ez a beteges levertség az olasz fagyaltossal kapcsolatban lett úrrá rajta, akkor ez azt jelenti, hogy az olasz fagyaltos hasonlított valakire, vagy emlékeztette valamire, akár személyesen, akár a helyzetnél fogva, ahogy meglátta. Ez a helyzet talán szerepet játszott az ő múltjában, hihetőleg még nagyon régen, a gyermekkorában, de tudattalanná vált, ahogy az új lélektan tanítja. Igyekeztek rájönni, milyen gyermekkori emléket idézi fel szabadon ez a találkozás – ha rájön, azonnal el fog múlni a rossz hangulat.

Udvariasan végighallgatott, de nem látszott meg rajta, hogy meggyőztem. Ettől magam is kedvetlen lettem. Darabig még beszélgettünk, közönséges dolgokról, aztán elváltunk.

Akkor beszéltem vele utoljára. Egy hónap múlva kitört a világháború, és ő az első csapatokkal elment.

II

Múlt nyáron Padovában, korán érkezve az állomásra, egy óráig kellett várnom. A közeli utcákon barangolva, betértem egy osteriába.⁸ Halat ettem, chiantit⁹ ittam rá, és unalmamban beszélgetni kezdtem a pincérel, egy fekete szicíliai emberrel, aki valami oknál fogva emlékeztetett egy ismerősömrre. Rossz olaszságom sajátos karakterén hamar észrevette, hogy magyar vagyok, néhány magyar szót mondott, s e fölött való meglepetésemre bőbeszédűen dicsekedni kezdett, hogy tizennégyben¹⁰ fél évig Pesten dolgozott, mint fagyaltárus. „Ujjé, a lizsében¹¹ nagyszerű” – dalolta ragyogó arccal, és biztosított, hogy Pest nagyon szép város.

Aztán az élettörténetét adta elő. Öt évig volt katona, az Isonzónál¹² is harcolt – hogy mikor? Tizenhét elején, pár hónapig. Madonna, bizony az pokol volt!

⁷ Talján: olasz

⁸ Osteria: olasz kis étterem, italozó

⁹ Chianti: híres olasz vörösbor

¹⁰ Tizennégyben: 1914-ben

¹¹ Lizsé: tévesen ejtett liget. A 20. század elején a Városligetről szóló dal részlete: „Ujjé, a Ligetben nagyszerű!”

¹² Isonzó: az I. világháború alatt 12 csatát vívtak a folyó partjainál 1915 és 1917 között. A csatákban kb. 300.000 magyar katona esett el

A léha újságíró-kíváncsiság pizskálni kezdett – meginterjúvolni egy „ismeretlen katonát”, aki ellenünk harcolt a világháborúban. Néhány kérdést kockáztattam meg, köztük egy gyermekesen cinikusat.

– Mondja... ölt embert?

Vállat vont.

– Mi lövöldöztünk... hogy talált-e a golyóm, azt én nem tudhatom. Csak egy katonáról tudom biztosan, hogy én öltem meg. Véletlenül ott is maradtunk akkor, és nagyon sajnáltam szegényt.

– Hogy volt az?

– Kavernát¹³ csináltunk éccaka. Kilesték. A zöld parolis¹⁴ vadászok rajtunk ütöttek. Szétszaladtunk. Hajnalban, egy szikla mögött kuksolva, a tetőn távcsöves magyar tisztet vettem észre. A káplárom¹⁵ intett mögöttem. Belelöttem. Legurult, de függve maradt egy kiálló gyökéren. Másnap visszafoglaltuk az állást... ott nagy dolog volt az! Megtaláltuk a tiszt hulláját, leszedtük onnan. A kapszliját¹⁶ átadtam a szakaszparancsnoknak – őtőle hallottam, hogy híres zenész volt odahaza. Én kitüntetést kaptam. De sajnáltam szegényt, olyan kedves arca volt. Magam temettem el, keresztet is tettem a sírjára.

Mire a végére ért a történetnek, már tudtam, honnan ismerős nekem ez a volt fagylaltáros. Elszoruló torokkal és ökölbe szoruló kezekkel kérdeztem meg tőle, nem emlékszik-e a nevére?

És a pincér hosszas gondolkodás után képtelenül torz módon ejtve, de felismerhetően nevezte meg B.-t, aki ezerkilencszáztizenhét elején esett el az Isonzónál.

Karinthy Frigyes: *Az olasz fagylaltos*. In: Karinthy Frigyes (1946) *Betegek és bolondok. Elbeszélések*. Új Idők, Budapest

VAGY

¹³ Kaverna: üreg, barlang a föld vagy a sziklák alatt

¹⁴ Paroli: katonai jelzés az egyenruha hajtókáján, mely jelzi, hogy a katona melyik egységhez, fegyvernemhez tartozik. A zöld a vadászok, a tartományi lövészek színe volt

¹⁵ Káplár: katonai rendfokozat: tizedes

¹⁶ Kapszli: töltényhüvely

Értékelési szempontok		Elérhető pontszám	Elért pontszám
Tartalmi minőség		30	
Nyelvi minőség	Szövegszerkezet	5	
	Nyelvi igényesség	5	

Helyesírás	Hibapontok száma a II. összetevőben	
------------	-------------------------------------	--

Helyesírás	Hibapontok száma az I. és a II. összetevőben	
	Vizsgapontok	

		pontszám	
		maximális	elért
I. Szövegértési-nyelvi feladatsor és irodalmi feladatlap	Szövegértési-nyelvi feladatsor	40	
	Irodalmi feladatlap	20	
II. Műértelmező szövegalkotás: egy mű értelmezése vagy témakifejtő dolgozat/esszé írása	Tartalmi minőség	30	
	Nyelvi minőség	Szövegszerkezet	5
		Nyelvi igényesség	5
	Összesen	10	
Helyesírás		-8	
Íráskép		-2	
Az írásbeli vizsgarész pontszáma		100	

dátum

javító tanár

		pontszáma egész számra kerekítve	
		elért	programba beírt
I. Szövegértési-nyelvi feladatsor és irodalmi feladatlap	Szövegértési-nyelvi feladatsor		
	Irodalmi feladatlap		
II. Műértelmező szövegalkotás	Tartalmi minőség		
	Nyelvi minőség		
Helyesírás			
Íráskép			

dátum

dátum

javító tanár

jegyző